

dustrialiseringsproces i den her omhandlede periode. Coleman fastslår dog, at dette ikke udelukker tilstedeværelsen af industrier, der så blot er karakteriserede ved andre økonomiske kendetegn. Det er disse industrier, der er genstand for Colemans oversigt. – Han fremhæver som karakteristisk for den præindustrielle økonomi, at landbruget var dominerende, og at der var overskud af arbejdskraft. Derfor var industrierne i denne økonomi baseret på menneskelig arbejdskraft som den helt dominerende produktionsfaktor. Så længe arbejdskraftreserven var til stede – dvs. så længe befolkningstallet øgedes – var der intet incitament til at erstatte denne produktionsfaktor med realkapital. Tiden indtil midten af det 17. århundrede kendetegnedes derfor ved fraværet af væsentlige tekniske og økonomiske nydannelser, hvorimod den ændrede demografiske trend efter dette tidspunkt styrkede behovet for sådanne og derfor pegede frem mod industrialiseringen.

Inden for rammerne af denne elementære model behandles den industrielle aktivitet i England, der alt efter produktionsteknik og markedets beskaffenhed opdeles i tre kategorier: 1) håndværk (*crafts*), 2) hjemmeindustri (*'putting out' system*) og 3) den centraliserede produktion. Det fastslås, at den håndværksmæssige produktion forblev den dominerende form perioden igennem, mens hjemmeindustrien efterhånden vandt solidt fodfæste inden for tekstilproduktionen. Den centraliserede produktion udvikledes især inden for erhverv, der var baseret på faste anlæg (f. eks. metalindustrien og klædeproduktionen) eller erhverv, hvis slutprodukter dikterede det (skibsbygning, husbygning osv.). – Bogen afsluttes med en litteraturoversigt omfattende de centrale værker om emnet.

Hele oversigten er forbilledligt klart disponeret og rummer en fremragende opsummering af vor nuværende viden på feltet fra et klart markeret udgangspunkt. Derimod forekommer det, som om forfatteren har forsømt med samme klarhed at udpege og understrege de endnu uløste problemer, ligesom han kun yderst sjældent tager stilling til den behandlede litteratur. – Trods forordets løfte er oversigten derfor i for høj en grad udtryk for en række færdigsyede meninger, mens den åbner for få muligheder for den læser, der vil orientere sig om forskningssituationen. – Man må så glæde sig over, at disse meninger tilhører en så suveræn autoritet som D. C. Coleman.

Knud J. V. Jespersen

M. L. Bush: The Government Policy of Protector Somerset. London, Edward Arnold, 1975. x+182 s., £ 7.70.

Dette arbejde er et af de seneste bidrag til den revision, der i de senere år har fundet sted i opfattelsen af protektor Somersets formynderstyre 1547–49 under Edward VI's mindreårighed. Bush erklærer ligeud som sit formål »to demolish an interpretation erected by A. F. Pollard and renovated latterly by W. K. Jordan, and to construct a new framework for the study of politics in Edward VI's reign« (s. vii). Bogen er således at opfatte som et frontalangreb på den ældre opfattelse (Pollards, fulgt af Jordan) af protektor Somerset som 'The Good Duke', den idealistiske og socialt bevidste hersker, der var »one of the true architects of the modern world« (citatet er fra W. K. Jordan, *Edward VI: The Young King. The Protectorship of the Duke of Somerset* (1968), s. 436). Alvorlige indvendinger mod denne hævdevundne opfattelse kom vist første gang til udtryk i G. R. Eltons anmeldelse af Jordans ovennævnte værk (i *Historical Journal*, vol. 12, 1969, s. 702–06), hvori hertugens styre underkastedes skarp kritik, og Somerset selv med vanlig Elton'sk skarphed karakteriseredes som »the creator of nothing that endured and the architect only of his own ruin«.

Hvor Pollard og Jordan så Somersets religiøse og sociale engagement som fællesnævneren for hans styre, finder Bush denne et helt andet sted, nemlig i den skotske krig og hertugens bestræbelser for én gang for alle at pacificere skotterne ved at opbygge et tæt

net af engelske garnisoner i Skotland, hvis stadige tilstedeværelse skulle overflodiggøre flere bekostelige militære kampagner. Gennemførelsen af dette militært og økonomisk set meget krævende projekt var – hævder Bush – Somersets absolutte hovedanliggende, hvorfor alle øvrige sider af hans politik underordnedes de behov, der udsprang deraf. Dette gælder således det sociale reformprogram (anti-enclosure og likvidation af kirkegods), den eftergivende holdning over for bondeoprørene, den religiøse politik og ikke mindst selve regeringsstilen – alt var bestemt af hensynet til fremskaffelse af de nødvendige midler til den skotske garnisoneringspolitik. – Somerset fremtræder i Bush's fortolkning som en overordentligt forfængelig politiker, hvis hele virke var bestemt af én fiks idé – den skotske garnisoneringspolitik – men hvis politiske virkemidler i øvrigt var yderst konventionelle og blottet for bærende principper. På denne baggrund konkluderer forfatteren: »Absent were unfamiliar principles or extraordinary personal qualities. Somerset was very much a man of his time. 'The Good Duke' was merely a reputation which he desired and gained and which affected the appearance of the regime's social programme. It did not determine the basic substance of his government's policy« (s. 161).

Bush tilslutter sig således – om end i afdæmpet form – den Elton'ske opfattelse fra 1968, og på baggrund af den meget veldokumenterede og grundigt argumenterede undersøgelse må man vist give ham ret i konklusionen, selv om hans 'new framework' (garnisoneringspolitikken) undertiden virker noget hårtrukkent, polemisk vendt som det er imod Pollard-Jordan-fortolkningen.

Knud J. V. Jespersen

Margaret Spufford: Contrasting Communities. English Villagers in the Sixteenth and Seventeenth Centuries. London, Cambridge University Press, 1974. xxv + 374 s. £ 7.70.

Anthony Fletcher: A County Community in Peace and War: Sussex 1600-1660. London & New York, Longman, 1975. xi + 445 s. £ 13.00.

Engelsk lokalhistorisk forskning har i de senere år oplevet et vældigt opsving. Dette hænger til dels sammen med, at disciplinen nu har fundet solidt fodfæste ved mange universiteter; men specielt for det 16.-17. århundredes vedkommende må opsvinget tillige ses i sammenhæng med den løbende debat om den engelske borgerkrig. På dette felt har der efterhånden vist sig en voksende erkendelse af, at mange af de spørgsmål, der så heftigt har været drøftet på det generelle plan (partidannelserne i borgerkrigen, gentry'ens forhold osv.) næppe kan bringes til afgørelse inden for de traditionelle undersøgelsesrammer, men må efterprøves ved dybtgående og nuancerede lokalstudier.

Margaret Spuffords værk drejer sig dog ikke om den befolkningsgruppe, gentry'en, der først og fremmest har interesse i relation til borgerkrigen. Det rummer derimod en sammenlignende analyse af livsbetingelser, levevilkår og kulturelt niveau i tre små landsbysamfund i Cambridgeshire over en periode på ca. 150 år. Det drejer sig om landsbyen Chippenham, beliggende på stærkt kalkholdig undergrund i grevskabets nordøstligste del, Orwell i den vestlige højereliggende del, hvor undergrunden er stærkt leret, og endelig Willingham på grænsen til the Fens oppe mod nord. Landsbyerne repræsenterer således grevskabets tre karakteristiske jordbundstyper. Forfatteren forsøger ikke at generalisere sine resultater, men tilsigter tværtimod gennem undersøgelsen at nå tættere ind på livet af den almindelige landsbyboer end hidtil – hans levevilkår, tankesæt, religiøse opfattelser osv. I overensstemmelse med denne målsætning er bogen opdelt i tre hoveddele: en økonomisk analyse, der under inddragelse af demografiske og kulturgeografiske faktorer